

การฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติของชุมชน
จังหวัดชายแดนภาคใต้*

The Rehabilitation of Offenders on Probation of the
Community In the Southern Border Provinces

กรกฎ ทองชะโชค (Korakod Tongkachok)

รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Associate professor, Faculty of Law, Thaksin University

เอกราช สุวรรณรัตน์ (Ekrach Suwannarat)

อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Lecturer, Faculty of Law, Thaksin University

อภิวัฒน์ สมานธิ (Apiwat Samathi)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant professor Dr., Management for Development College, Thaksin University

บทคัดย่อ

การวิจัยในนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของอาสาสมัครคุมประพฤติและเครือข่ายคุมประพฤติกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด วิธีการศึกษาใช้วิธีเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่สำนักงานคุมประพฤติ อาสาสมัครคุมประพฤติ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สันทนาการกลุ่มเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ผู้ได้รับการฟื้นฟูโดยอยู่ระหว่างการคุมประพฤติ ผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์หลังปล่อย และผู้ที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและสังเกตกระบวนการฟื้นฟูในอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

* บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติของชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2559

The Rehabilitation of Offenders on Probation of the Community In the Southern Border Provinces.

กรกฎ ทองชะโชค/เอกราช สุวรรณรัตน์/อภิวัฒน์ สมานิต

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนโดยอาสาสมัครคุมประพฤติ และเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ทำให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยอาสาสมัครคุมประพฤติซึ่งบางคนก็เป็นคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน รูปแบบดำเนินการทั้งเข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนาในวัด มัสยิด และมีการทำงานบริการสังคมโดยเมื่อผู้กระทำผิดสมัครใจในการเข้าทำงานบริการสังคม และในบางรายสมัครใจที่ขอฝึกอาชีพก็จะส่งไปฝึกหัดอาชีพกับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเลี้ยงสัตว์ อาสาสมัครคุมประพฤติ และเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือ การอุทิศเวลา ทำให้ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานคุมประพฤติได้เป็นจำนวนมาก โดยจะให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นหลัก คำนึงถึงชุมชนต้องการให้กลุ่มผู้ที่รอลงโทษ ในส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจอาสาสมัครคุมประพฤติบางส่วนขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ เพราะเกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้นทั้งด้านเงินและเวลาในการทำงาน ในส่วนอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติมีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2547 รองรับ แต่ในส่วนของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและหน่วยงานภาคีการฟื้นฟูผู้กระทำผิดยังไม่มีกฎหมายรองรับ จึงจำเป็นต้องบัญญัติพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชนรองรับอำนาจหน้าที่ของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและหน่วยงานภาคีไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูผู้กระทำผิด

คำสำคัญ: ผู้กระทำผิด, คุมประพฤติ, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This research aims to analyze the role of the probation volunteer and probation networks relating to the offender rehabilitation. The study method is qualitative exercised by collecting data from various resources, reviewing related documents, in-depth interviewing probation officers, probation volunteers in the Southern border provinces of Thailand, focusing group on community justice network, rehabilitated offenders, released offenders, individuals with drug rehabilitation, and observing rehabilitation process in Sa Ba Yoi District, Songkhla.

The study shows that the rehabilitation patterns in the communities performed by the probation volunteers and the community justice networks constitute participations of the residents. The patterns are the religions discipline in temples, mosques and community service. When the offenders voluntarily perform

the community services, some moreover voluntarily intent to exercise the occupational training with groups of agriculturalists. The probation volunteers and individuals who work in the community justice networks are with public mind, most importantly by time dedication. This very much decreases the duties of work of the probation offices. The works will mainly focus in the communities. In the Economic factor, however, some probation volunteers are lacking morale to work because of the additional monetary and working hours expenses. For the power of the probation volunteers, Even though there is the Ministry of Justice regulation on probation volunteer B.E. 2547 enforcing, the community justice networks and their partners are still no longer to be established legally. This research points the need to enact the law for the establishments, whether they are the government or non-government agencies.

Keywords: Offenders, Probation, The Southern Border Provinces

บทนำ

การแก้ปัญหาอาชญากรรมและฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ยังเป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีคุณลักษณะที่เป็นข้อเสีย เช่น การที่รัฐเป็นเจ้าของอำนาจโดยสมบูรณ์ ต้องใช้ความเป็นวิชาชีพสูง มีค่าใช้จ่ายสูงแล้วใช้เวลามากเป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเข้าถึงความยุติธรรมด้วยความยากลำบากเรื่อยมา ต่อมา มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยกระบวนการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการคุมประพฤติ คือการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แก้ไขปรับปรุง และส่งเสริมให้ผู้คุมประพฤติได้กลับตนเป็นพลเมืองดีโดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งผู้ถูกคุมประพฤตินั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งด้านสถานะทางสังคมประวัติส่วนตัว สภาวะอารมณ์จึงจำเป็นต้องแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมตามความต้องการเป็นรายบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรมและอารมณ์การปรับทัศนคติการเข้าใจปัญหาและการรู้จักการแก้ไขปัญหา แต่ด้วยจำนวนผู้ที่ศาลสั่งคุมความประพฤติเป็นจำนวนมาก พนักงานคุมประพฤติไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทั้งหลายได้ทันกับระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้จึงประสบปัญหาปฏิบัติงานไม่สัมฤทธิ์ผล ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการนำเอาประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดี

กรกฎ ทองชะโชค/เอกราช สุวรรณรัตน์/อภิวัฒน์ สมานิ

อันเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำตามแนวทฤษฎีทฤษฎีแบบใหม่ จึงถือได้ว่าการมีส่วนร่วมในการแก้ไข
ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ในงานคุมความประพฤติเป็นไปด้วยดี การคุมประพฤติผู้กระทำความผิดแนว
ใหม่จึงได้นำเอาประชาชนในชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม
หรือชุมชนที่มีภูมิภานาอยู่อาศัย โดยการเข้าเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นบุคคลในชุมชนที่
ชุมชนให้ความเคารพนับถือ ตลาดจนบุคลิกภาพไม่ใช่พนักงานคุมประพฤติ จึงทำให้ประชาชนใน
ชุมชนเกิดความไว้วางใจได้ง่ายและพร้อมให้ข้อมูลแท้จริง เป็นบุคคลที่มีความเสียสละทั้งกำลังกาย
กำลังใจ และสติปัญญา อุทิศตนเพื่องานของส่วนรวม โดยได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ
เกี่ยวกับงานคุมประพฤติเป็นอย่างดี เมื่อผ่านการอบรมและได้รับการแต่งตั้งเป็นอาสาสมัครคุม
ประพฤติแล้ว จะมีบทบาทช่วยเหลือเชื่อมโยงการดำเนินงานคุมประพฤติกับผู้กระทำความผิด

การสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคมเป็นภารกิจหลักที่สำคัญยิ่ง ที่จะต้อง
ดำเนินการให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในทุกในททุกพื้นที่และทุกระดับแต่ภารกิจดังกล่าวหากรัฐเป็น
ผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียวคงไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืนได้ หัวใจสำคัญ
ในการดำเนินการดังกล่าวจึงอยู่ที่คนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้สัมผัส มีส่วนได้เสียกับความ
ยุติธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทของอาสาสมัครคุมประพฤติและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน
กับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครคุมประพฤติและเครือ
ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษอาจกล่าวได้เป็น 4 กลุ่ม (จิตติ ดิงศภักดิ์, 2536, หน้า 45-56)
คือ เพื่อเป็นการแก้แค้นการกระทำความผิด (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523, หน้า 145-148) เพื่อเป็นการ
ยับยั้งหรือป้องกัน (ผจงจิตต์ อธิมนันทะ, 2525, หน้า 67-78) เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมและเพื่อ
ปรับปรุงและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้น (Punishment as a
Retribution, retaliation or revenge) และการลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงหรือแก้ไขฟื้นฟู
(Punishment as a means of Reformation or Rehabilitation) ไม่ว่าจะในเรื่องจำหรือนอก
เรือนจำ เหตุผลก็มีอยู่ว่าการลงโทษมีแนวโน้มที่จะปรับปรุงผู้กระทำความผิด (ประธาน วัฒนาวณิชย์

, 2541, หน้า 45-56) และอาจจะปรับปรุงแก้ไขได้สำเร็จ โดยการก่อให้เกิดความกลัวว่าจะมีการลงโทษซ้ำอีก (อภिरัตน์ เพ็ชรศิริ, 2556, หน้า 23-34) จึงเกิดการรอกการลงโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี ผู้กระทำความผิดที่ไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เนื่องจากการจำคุกในระยะสั้นไม่เกิดผลดี (Steven Vago, 2000, p. 45) จึงเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการรอกการลงโทษให้ได้ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นยุติธรรมทางเลือกที่ใช้ได้กับคดีอาญาทุกประเภท ทั้งคดีความผิดต่อส่วนตัวและความผิดอาญาแผ่นดิน (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545, หน้า 122-127) เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกระยะสั้น ซึ่งเมื่อลงโทษไปแล้วจะไม่เกิดประโยชน์ในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ความผิดเหล่านี้จึงสมควรที่จะได้รับการจัดการด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือกนี้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีกระบวนการโดยย่อ คือ 1) การเข้าสู่กระบวนการอาจเริ่มโดยผู้กระทำความผิด (Offender) หรือผู้เสียหาย (Victim) ร้องขอเข้ากระบวนการเอง หรือโดยคนกลาง (Mediator or Facilitator) เชิญชวนให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเข้าร่วมกระบวนการก็ได้ 2) การประชุมฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพ ซึ่งมีหลายรูปแบบ ทั้งการประชุม ไกล่เกลี่ย (Mediation การประชุมกลุ่ม (Conference เช่น Family Group Conference หรือ FGC) การประชุมล้อมวง (Sentencing Circle) และการประชุมของคณะกรรมการฟื้นฟูชุมชน (Community Reparative Board) เป็นต้น (กรมคุมประพฤติ, 2555, หน้า 34-45)

วิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์ ถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษ วัตถุประสงค์การลงโทษ แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การรอกการลงโทษ

วิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งพิสูจน์ถึงรูปแบบการดำเนินงานของคุณประพฤติดโดยให้ชุมชนเป็นผู้ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี หลักการ บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ เพื่อให้มีกฎหมายรองรับการดำเนินงานชุมชนและเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชน โดยการรวบรวม ศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ประกอบด้วยข้อมูลที่ปรากฏในรูปของเอกสาร ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการวิจัยภาคสนามโดยวิธีการสองรูปแบบ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview สัมภาษณ์เชิงสนทนากับเจ้าหน้าที่ระดับบริหารและ

กรกฎ ทองชะโชค/เอกราช สุวรรณรัตน์/อภิวัฒน์ สมาธิ

ระดับปฏิบัติการของสำนักงานคุมประพฤติ จำนวน 15 คน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยประชุมกลุ่มกับอาสาสมัครคุมประพฤติ เครือข่ายยุติธรรมชุมชน และผู้กระทำความผิดและผู้ได้รับการฟื้นฟู จำนวน 70 คนในพื้นที่สี่อำเภอของจังหวัดสงขลา คือ อำเภอนาทวี อำเภอบ้านย้อย อำเภอจะนะ และอำเภอเทพา ซึ่งประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

การวิเคราะห์ข้อมูลจากที่กล่าวมาแล้วนำมาตีความของข้อมูล โดยรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ข้อความที่ได้ตลอดจนพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลขณะสนทนา เหล่านี้จะถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาและตีความของข้อมูลโดยใช้แนวคิดกระบวนการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นกรอบในการตีความออกมาในแต่ละประเด็นสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน

ผลการศึกษา

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยประชาชนและชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงาน (Reintegration Theory) แนวคิด คือ กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบงานเกี่ยวกับชุมชน จึงต้องทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อีกแนวคิดหนึ่ง คือ ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจึง ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐ เช่น ประชาชนและชุมชนที่ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษไปแล้วจะกลับไปอยู่ด้วยจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดดังกล่าวให้มีความทำให้อยู่ในสังคมได้โดยใช้รูปแบบของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนหรืออาสาสมัครคุมประพฤติ ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 58,294 คน และศูนย์ยุติธรรมชุมชนครอบคลุมทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 610 ศูนย์ (กรมคุมประพฤติ: 22 กันยายน 2552)

1. รูปแบบ ปัญหาอุปสรรคอาสาสมัครคุมประพฤติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยชุมชน

การแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนโดยไม่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำเพียงช่องทางเดียวมีมาตรการต่างๆ จัดกลุ่มได้ 3 ลักษณะ คือ การบำบัดทางจิตใจและพฤติกรรม การให้ความรู้พื้นฐานในการครองตนในสังคม และการฝึกทักษะวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงนิสัยความประพฤติและไม่กระทำความผิดซ้ำ เป็นเป้าหมายสำคัญการกำหนดรายงานตัวครั้งที่หนึ่งให้มาพบที่สำนักงานคุมประพฤติ ครั้งที่สองและสามให้ไปพบที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ซึ่งมีบทบาทในการรับรายงานตัว และครั้งที่สี่ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายให้มารายงานตัวที่สำนักงานคุมประพฤติเหมือนเดิมเพราะว่าต้องตรวจเอกสารว่าครบถ้วนหรือไม่ตามที่ศาลมีคำสั่ง อาสาสมัครคุมประพฤติจะเป็นผู้ประสานกับหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจ หน่วยงานทหาร วัด และมัสยิด เป็นต้น อันเป็นการ

ประสานความร่วมมือของชุมชนให้มีความสัมพันธ์ด้วยอีกประการหนึ่ง จัดกิจกรรมกลุ่มเป็นค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นการใช้หลักของความศรัทธา ความเชื่อเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิตต่อไปไม่ให้หลงทางกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งเป็นการเปิดใจของผู้ที่รับการฟื้นฟูให้สามารถเปิดรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเรื่องของจิตใจนั้นจะส่งผลต่อการคิดและการกระทำทุกอย่างโดยตรง ทำให้ต่อมาสามารถสอดแทรกปรัชญา ค่านิยมและแนวทางการดำเนินชีวิตได้ง่ายมากขึ้น โดยผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ก็จะอบรมหลักคุณธรรม จริยธรรมโดยพระอาจารย์ในวัดต่างๆ แต่โดยส่วนใหญ่ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะนับถือศาสนาอิสลาม อันเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งที่เอื้อต่อการนำความศรัทธาในศาสนามาเป็นเครื่องฟื้นฟูจิตใจ ซึ่งการจัดอบรมจริยธรรม ในศาสนาอิสลาม เรียกว่า “ดาวะ” โดยให้ความเชื่อในพระเจ้าอันนำทางโดยหลักปฏิบัติของศาสนา ซึ่งศาสนาอิสลามมีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของ ชาวมุสลิมอย่างมาก โดยในทุกชุมชนต้องมีมัสยิดอยู่ทุกชุมชน และตามหลักศาสนา มุสลิมทุกคนต้องละหมาด อันเป็นการระลึกถึงพระเจ้าทุกวัน วันละ 5 เวลา และมีพิธีการละหมาดใหญ่ในทุกวันศุกร์ที่มีมัสยิด โดยส่วนใหญ่ผู้ที่เข้าดาวะ แล้วมักจะเลือกบริการสังคมที่มีมัสยิดเพราะเชื่อเรื่องบุญ โดยทั้งนี้ อาสาสมัครคุมประพฤติจะประสานกับผู้นำศาสนาในการดูแลและคอยแนะนำ อันเป็นการสร้างสำนึกที่ดีและการยอมรับจากชุมชนและสังคมในการกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในภาพลักษณ์ของการช่วยเหลือสังคมอันเป็นปัจจัยในการส่งเสริมการปรับตัวและการยอมรับจากสังคม ซึ่งผู้ได้รับการฟื้นฟูจะได้มีเพื่อน มีคนประเภทเดียวกับผู้ได้รับการฟื้นฟูน่าจะเข้าใจกันได้เพราะเป็นคนที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว และได้รับการสอนคุณธรรมของพระอัลเลาะห์ ผู้ได้รับการฟื้นฟูก็ยินยอมอยู่ในความดูแลของพระอัลเลาะห์ (นายต่วนอับดุลเลาะห์ สุหลงกู, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2559) ตอนเช้าและตอนเย็นมีเรียนทางศาสนาทำให้ทัศนคติผู้ได้รับการฟื้นฟูเริ่มเปลี่ยนจากคนที่ไม่เคยคิดบวกในชีวิตเลยกลับเริ่มคิดบวกสอนให้ผู้ได้รับการฟื้นฟูรู้จักการดำเนินชีวิต รู้จักการยอมและที่นั่นก็จะฝึกผู้ได้รับการฟื้นฟู เมื่อก่อนผู้ได้รับการฟื้นฟูไม่มีแรงศรัทธา แต่ขณะนี้ผู้ได้รับการฟื้นฟูได้แรงศรัทธาและความเชื่อว่ามีเป็นอยู่จริง ทำให้ผู้ได้รับการฟื้นฟูเริ่มเปลี่ยน ทำให้สมองผู้ได้รับการฟื้นฟูเริ่มเปิดรับ ตรงที่ผู้ได้รับการฟื้นฟูไม่เคยเจอคนที่เคยมาให้กำลังใจ สร้างความฝัน แต่การสร้างฝันให้ผู้ได้รับการฟื้นฟูว่ายังสามารถกลับตัวได้ ยังมีอนาคตได้ ต้องสู้หน่อย ผู้ได้รับการฟื้นฟูจะมีผู้ให้กำลังใจ ทำให้ผู้ได้รับการฟื้นฟูมีความรู้สึกว่าได้รับโอกาสแล้ว ปลุกฝังให้เห็นคุณค่าในตัวเองแล้ว เพราะการที่ผู้ได้รับการฟื้นฟูไม่เห็นคุณค่าในตัวเองเป็นการยากที่จะเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและพฤติกรรม หลังจากนั้นที่ผู้ได้รับการฟื้นฟูเริ่มมองเห็นคุณค่าในตัวเอง เห็นว่าไม่ได้เป็นคนพิการ และมีพระอัลเลาะห์ คอยนำทาง โดยมีคำสอนของพระอัลเลาะห์ คือ หลักคำสอนหรือหลักศาสนานั้นเอง ผู้ได้รับการฟื้นฟูนั้นได้เปิดใจลองปฏิบัติตามและเริ่มเกิดการเรียนรู้ เห็นว่าความศรัทธาและกำลังใจเป็นสิ่งที่สำคัญและมีผล

กรกฎ ทองชะโชค/เอกราช สุวรรณรัตน์/อภิวัฒน์ สมาธิ

โดยตรงต่อพฤติกรรมมนุษย์อย่างมาก ซึ่งแม้แต่ผู้ที่ต้องโทษจำคุกในเรือนจำเป็นเวลาหลายสิบปี ยังสามารถกลับตัวกลับใจแก้ไขตัวเองให้เป็นคนดีของสังคมได้ เพียงเพราะความเชื่อ ความศรัทธา และการให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอจากกลุ่มๆหนึ่งหรือเปรียบเป็นชุมชนๆ หนึ่ง ทั้งนี้ กรณีข้างต้นเป็นรูปแบบของการนำเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาและการให้กำลังใจที่ดีของคนรอบข้างเข้ามาช่วยบำบัดจิตใจ ซึ่งไม่ใช่ใช้เวลาเพียง 2-3 วัน แต่ต้องเป็นอย่างนั้นอยู่อย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย เนื่องจากอาจมีบางช่วงที่ผู้ได้รับการฟื้นฟูอาจจะหลงผิดได้อีก แต่สามารถกลับมาสู่แนวทางในการแก้ไขได้ทันที ซึ่งหากผู้ได้รับการฟื้นฟูโดนกีดกันในครั้งหนึ่ง ผู้ได้รับการฟื้นฟูอาจกลับไปปิดกั้นสังคมที่ดีอีกครั้ง (นายสมมาแอ โม่ง, ประธานคณะกรรมการอาสาสมัครคุมประพฤติอำเภอสะบ้าย้อย, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2559)

ในส่วนของการทำงานบริการสังคมในชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการชดเชยสังคม แต่เป็นกระบวนการให้ผู้ถูกคุมประพฤติได้เรียนรู้ถึงค่านิยมที่ดีในการทำความดีเพื่อสังคม โดยเริ่มจากการรู้จักเป็นผู้ให้ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการที่ให้ผู้ถูกคุมประพฤติเรียนรู้ค่านิยมที่ดีนี้คือ การชื่นชมและให้กำลังใจจากคนในชุมชน จึงเป็นส่วนที่สำคัญอย่างมากต่อการฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ถูกคุมประพฤติ ทำให้ผู้ถูกคุมประพฤติเห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นคนดีของสังคมมากขึ้น โดยรู้สึว่าตนเองยังมีโอกาสที่จะสามารถกลับตัวได้ ซึ่งปัจจุบันการจัดทำงานบริการสังคมจะจัดโดยอาสาสมัครคุมประพฤติซึ่งเป็นตัวแทนชุมชน แต่โดยรูปแบบยังคงเป็นลักษณะของระบบงานราชการอยู่ กล่าวคือ เพียงมีการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามที่หน่วยงานกำหนด และผู้ปฏิบัติคือผู้ถูกคุมประพฤติก็เพียงแค่งานบริการสังคมให้ครบชั่วโมงที่กำหนดเท่านั้น ทั้งนี้โดยไม่ได้นำจุดเด่นของความเป็นชุมชนและอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมมาใช้ให้เกิดกระบวนการที่เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงอย่างที่ได้อธิบายไว้ในข้างต้น

ประการต่อมาคือ การฝึกทักษะอาชีพ การฝึกอาชีพนั้นไม่ได้มีการถูกกำหนดโดยคำสั่งศาลหรือโปรแกรมของสำนักงานคุมประพฤติ ดังนั้น การฝึกอาชีพให้ผู้ถูกคุมประเวตินั้นจะอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมที่ชุมชนและอาสาสมัครคุมประพฤติของแต่ละชุมชนจัดให้มีขึ้นตามศักยภาพของแต่ละชุมชนซึ่งบางชุมชนอาจมีกลุ่มอาชีพที่มีการฝึกอาชีพอยู่แล้วอาจมีกลุ่มอาชีพที่มีการฝึกอาชีพอยู่แล้ว หรือมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหรือศูนย์การเรียนรู้การทำเกษตรต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในระยะยาวผู้ถูกคุมประเวดียังต้องอาศัยเงินทุนและการตลาดรองรับด้วยตนเองอันเป็นการยากในระยะแรกอีกทั้งไม่มีรูปแบบการติดผลจากการฝึกอาชีพว่าผู้ถูกคุมประเวตินำไปใช้จริงหรือไม่อย่างไร เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมก็ถือว่าเสร็จไม่มีกระบวนการอื่นๆ มาสนับสนุนให้เกิดผลได้จริงภายหลังจากการฝึกอาชีพไปแล้ว โดยภายหลังจากที่ฝึกอบรมอาชีพเสร็จแล้วนั้น ควรมีกระบวนการที่สามารถสนับสนุนให้เกิดอาชีพขึ้นได้จริงรวมทั้งความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชนด้วยซึ่งภายหลังที่พ้น

ระยะเวลาคุ้มครองปฏิบัติไปแล้วควรมีการประสานหน่วยงานที่สามารถดูแลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ช่วยเหลือช่องทางในการประกอบอาชีพ ซึ่งอำเภอหรือหน่วยงานในกรมการปกครองน่าจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงที่สุด อาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินี้จึงอาจประสานการทำงานบูรณาการร่วมกันกับอำเภอหรือหน่วยงานด้านปกครองให้มีการดูแลและช่วยเหลือเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมอาชีพด้านต่างๆ ด้านวิชาการ ด้านตลาดและเงินทุน หรือ ประสานหน่วยงานเอกชนด้านตลาดแรงงาน การยกย่องผู้ที่สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีและสามารถดำรงชีพได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เป็นแบบอย่างและกำลังใจของผู้ถูกคุ้มครองประพฤติดำเนินไป เป็นต้น

ในส่วนจากรูปแบบการบริหารจัดการภายในของอาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินั้นเป็นลักษณะของเครือข่ายชุมชนกึ่งรัฐ ทำงานประสานกัน ซึ่งอาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินั้นมีกลุ่มงานหนึ่งในสำนักงานคุ้มครองประพฤตินี้ดูแลอาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินั้นมีกลุ่มงานกิจกรรมชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลอาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินี้ ดูแลเครือข่าย และเป็นกลุ่มงานที่คอยจัดกิจกรรมแทบทุกกิจกรรม (นางอำไพ ชนะชัย, พนักงานคุ้มครองประพฤตินานาญการพิเศษ, รักษาการแทนผู้อำนวยการคุ้มครองประพฤตินจังหวัดปัตตานี, สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2559) โครงสร้างของอาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินั้นโดยหลักจะเป็นการรับมอบหมายงานจากสำนักงานคุ้มครองประพฤตินโดยตรง (นางสาวสุชาดา อินทร, พนักงานคุ้มครองประพฤตินานาญการ สำนักงานคุ้มครองประพฤตินจังหวัดสงขลา, สาขานาทวี, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2559) ทั้งนี้ อาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินี้จัดตั้งอยู่ทุกตำบลนั้นมีบทบาทหน้าที่เสมือนเป็นผู้ช่วยพนักงานคุ้มครองประพฤตินโดยรับผิดชอบในแต่ละชุมชน ดังนี้ชุมชนไม่สามารถตั้งจุดเด่นของชุมชนมาปรับใช้กับการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้เต็มที่เพราะผู้ถูกคุ้มครองประพฤตินจะปฏิบัติตามคำสั่งของศาลและพนักงานคุ้มครองประพฤตินเท่านั้นโดยในการจัดรูปแบบของตนเองที่มีความต่อเนื่องและตามแต่พฤติการณ์ของผู้ถูกคุ้มครองแต่ละคนนั้นค่อนข้างยากซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการจัดรูปแบบการจัดกิจกรรมเพราะจะต้องอยู่ในกรอบระยะเวลาที่จำกัดและขั้นตอนที่เน้นผลการดำเนินงานโดยภาพรวม แต่อาจไม่ได้คำนึงถึงผลสัมฤทธิ์สุดท้ายเท่าที่ควร เว้นแต่การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ในชุมชนต่างๆ อาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินสามารถออกแบบได้ด้วยตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามมีความพยายามในการให้เกิดรูปแบบการฟื้นฟูโดยชุมชนจริงๆ ขึ้น โดยเริ่มจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ต่อเนื่องกัน ทั้งนี้โดยอาศัยการ บูรณาการกับภาระงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น วัด มัสยิด โรงพัก หน่วยทหาร เป็นต้น โดยร่วมกันจัดอบรม ทำงานบริการสังคม ออกเยี่ยมผู้ถูกคุ้มครองประพฤติน ประสานการฝึกอาชีพ เป็นต้น (นายธีระศักดิ์ อินทรดน, พนักงานคุ้มครองประพฤติน สำนักงานคุ้มครองประพฤตินจังหวัดสงขลา สาขานาทวี, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2559) โดยเครือข่ายอีกส่วนหนึ่งนั้นอาจมาจากการดำเนินงานเชิงรุกด้านการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เกิดความรู้และสามารถช่วยเหลือสอดส่องได้ในกรณีจำเป็น

กรกฎ ทองชะโชค/เอกราช สุวรรณรัตน์/อภิวัฒน์ สมาธิ

เนื่องจากการสอดส่องดูแลที่ดีที่สุดก็คือการที่คนในชุมชนช่วยกันสอดส่องเพราะการที่มีวิถีชีวิตในชุมชนนั้นย่อมเป็นการใกล้ชิดต่อเหตุการณ์และผู้ถูกคุมประพฤติได้อยู่ตลอดเวลา เครือข่ายที่สามารถช่วยเหลืองานอาสาสมัครคุมประพฤติและช่วยเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติได้ดีที่สุดเนื่องด้วยความเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกันของผู้ถูกคุมประพฤตินี้ส่งผลให้ผู้ถูกคุมประพฤติเปิดใจรับฟังคำแนะนำที่ดีมากขึ้นอันอาจส่งผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ถูกคุมประพฤติอย่างสำคัญ แนวคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสผู้กระทำผิดที่จะให้กลับตัวกลับใจ และช่วยเหลือที่จะไม่ไปทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพของมากขึ้นไปอีก ลักษณะการลงโทษก็จะหลีกเลี่ยงลักษณะที่จะสร้างรอยมลทินแก่ตัวนักโทษโดยไม่จำเป็นซึ่งนอกจากน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่ให้ภัยและเอื้ออาทรโดยเฉพาะสังคมเครือข่ายทางจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วยังเป็นวิธีการที่พิสูจน์แล้วว่าช่วยคุ้มครองสังคมในระยะยาวได้กว่าวิธีอื่นๆ ด้วยและทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. นโยบายของรัฐเกี่ยวกับฟื้นฟูผู้กระทำผิด

2.1 มติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนโยบายที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาอาชญากรรมแล้ว การฟื้นฟูผู้กระทำผิดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้กระทำผิดนั้นเป็นปัญหาที่รัฐบาลให้ความสำคัญเช่นกัน ดังปรากฏในคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 41/2557 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2557 ข้อสั่งการของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2558 ให้มีการดูแลติดตามผู้ต้องขังที่พ้นโทษและผู้ผ่านกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่กลับคืนสู่สังคมจำนวนมากให้มีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวและสามารถกลับมาประพฤติตนในสังคมได้ปกติเป็นพลเมืองดีของสังคม มิให้สร้างความเดือดร้อนและกระทำผิดซ้ำอีกและให้หน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาเสนอการแก้ไขปัญหามีความจำเป็นเร่งด่วนในการฝึกอาชีพผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างถูกคุมขัง การติดตามและส่งเสริมให้ผู้ที่พ้นโทษมีอาชีพเพื่อมิให้กลับมากระทำผิดซ้ำทั้งนโยบายในระดับกระทรวงของพลเอกไพบูลย์ คุ้มฉายา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น ข้อ 2 ด้านการพัฒนาพฤตินิสัย แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและป้องกันการกระทำผิดในชุมชน ข้อ 3 ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้ติดยาเสพติดอย่างเป็นระบบ อีกทั้งในแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 - 2562 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การแก้ไขปัญหายาเสพติดผู้ติดยาเสพติด ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม และยุทธศาสตร์ที่ 7 การมีส่วนร่วมภาคประชาชน และยุทธศาสตร์ที่ 8 การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนา

พหุตินิสัย แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและป้องกันการกระทำความผิดในชุมชน และสร้างและพัฒนา ระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม โดยมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งการบริหารจัดการแบบบูรณาการ การแก้ไขฟื้นฟู ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดในชุมชน เป็นเครื่องมือที่ช่วย ให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทั้งภาครัฐและภาค ประชาสังคม เพื่อปรับปรุงกลไกการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพหุตินิสัย ผู้กระทำความผิดให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม โดยเร่งสร้างโอกาส อาชีพ และการมีรายได้ที่ มั่นคง สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อให้นโยบายรัฐบาลมีผลอย่างเป็น รูปธรรม

2.2 วิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

2.2.1 ประมวลกฎหมายอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 นี้เป็น มาตราที่กำหนดถึงดุลพินิจของศาลในการที่จะส่งลงโทษผู้กระทำความผิด อันเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง หรือความผิดเล็กๆ น้อยๆ โดยในคดีนั้นถ้าศาลจะสั่งจำคุกไม่เกินห้าปีโดยจะสั่งปรับด้วยหรือไม่นั้น ศาลสามารถใช้ดุลพินิจประกอบกับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดเพื่อจะสั่งว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการ กำหนดโทษหรือกำหนดโทษ แต่รอการลงโทษไว้ก็ได้ เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่จำเลยในการกลับตัว ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินห้าปี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการคุมประพฤติและให้ชุมชนมี ส่วนร่วมในเวลาต่อมา

2.2.2 พระราชบัญญัติคุมความประพฤติ พ.ศ. 2559 พนักงานคุมประพฤตินี้ อำนาจตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น โดยให้สืบเสาะและพินิจ สอดส่อง ติดตาม สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ ตักเตือน ให้การสงเคราะห์ กำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติตามเงื่อนไข ส่งตัวผู้ ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติ จัดการหรือดำเนินการเกี่ยวกับตัวผู้สืบเสาะและพินิจ หรือผู้คุมประพฤติ ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นในการติดตามตัวผู้ถูกคุมความประพฤติ จัดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ทำรายงานและความเห็น เกี่ยวกับความประพฤติ นอกจากนั้น กำหนดให้พนักงานคุมประพฤตินี้มีหน้าที่ดำเนินการและ ประสานงานเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เมื่อมีการร้องขอจากผู้เสียหาย ผู้ถูกสืบเสาะและ พินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยอีกฝ่ายยินยอม ซึ่งการสร้างยุติธรรมเชิง สมานฉันท์นี้เน้นให้ความสำคัญกับการบรรเทาผลร้ายหรือ การระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากกระทำ ความผิด โดยการชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายชุมชน สร้างความสำนึกและความรับผิดชอบในการ กระทำของตน

พนักงานคุมประพฤตินี้มีอำนาจหน้าที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ อื่นใดในการติดตามตัวผู้ถูกคุมความประพฤติตามเงื่อนไขที่ศาลสั่ง ซึ่งเป็นไปตามอำนาจของศาลที่จะ

กรกฎ ทองชะโชค/เอกราช สุวรรณรัตน์/อภิวัฒน์ สมาธิ

กำหนดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติว่าห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าในสถานที่ใดในระหว่างเวลาที่ศาลกำหนดโดยจะใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางด้วยก็ได้

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐและภาคประชาชน ให้กรมคุมประพฤติมีหน้าที่ดำเนินการหรือประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน หรือองค์กรอื่น เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานสร้างเครือข่าย หรือให้ความช่วยเหลือในภารกิจของกรมคุมประพฤติ และจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

2.2.3 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

เป็นกฎหมายสำคัญอีกฉบับหนึ่งในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ประกาศใช้เนื่องจากพบปัญหาเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดให้โทษ ในปัจจุบันมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยหลักการแล้วผู้เสพยาเสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยอย่างหนึ่ง มีไข้อาชญากรปกติ การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดจึงสมควรกระทำให้กว้างขวาง และโดยที่ผู้เสพยาเสพติดจำนวนหนึ่งถูกบังคับให้เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดเพื่อแลกกับการได้ยาเสพติดไปเสพด้วย สมควรขยายขอบเขตของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ครอบคลุมถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง ผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย และผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดจำนวนเล็กน้อยด้วย นอกจากนี้ เนื่องจากบุคคลซึ่งติดหรือเสพยาเสพติดมีจำนวนมากและเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ สมควรขยายสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์การเสพหรือติดยาเสพติด และสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการประชุมคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อพิจารณาอนุญาตการปล่อยตัวชั่วคราว ระหว่างการตรวจพิสูจน์ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากคณะอนุกรรมการฟื้นฟูไม่ครบองค์ประชุมในวันที่มีการยื่นประกันตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์จะต้องเลื่อนนัดผู้ประกันมาฟังผลของการพิจารณาในภายหลังว่าจะได้รับการประกันตัวเข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือไม่ ซึ่งเห็นว่าการเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดผู้เสพเป็นผู้ป่วยจะต้องได้รับการฟื้นฟู เมื่อผู้ป่วยจะต้องได้รับการบำบัดรักษาแม้ไม่ครบองค์ประชุมในทางปฏิบัติก็ควรอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว

2.3. อาสาสมัครคุมประพฤติมีกฎหมายกำหนดบทบาทหน้าที่รวมทั้งสิทธิไว้โดยชัดเจน ดังนี้

- 1) ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการสืบเสาะข้อเท็จจริงของผู้ต้องขังในชั้นก่อนได้รับการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษ
 - 2) ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการสอดส่อง เยี่ยมเยียนแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้ที่อยู่ระหว่างถูกคุมความประพฤติ ผู้ที่ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับและ ผู้ที่ต้องได้รับการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย
 - 3) ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและติดตามผลผู้ติดยาเสพติด และติดตามผลผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
 - 4) ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ
 - 5) ช่วยเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ภารกิจของกรมคุมประพฤติ
- กรณีตาม 1) -5) ให้เป็นไปตามแนวทางที่กรมคุมประพฤติหรือกระทรวงยุติธรรมกำหนด

นอกจากนี้มีการกำหนดระเบียบวินัยและจริยธรรม อาสาสมัครคุมประพฤติ (อ.ส.ค.) ไว้อีกด้วย และประโยชน์อย่างอื่นของอาสาสมัครคุมประพฤติ อาสาสมัครคุมประพฤตินี้ สิทธิระดับเข้มหรือเครื่องหมายอาสาสมัครคุมประพฤติของกระทรวงยุติธรรม อาสาสมัครคุมประพฤติอาจได้รับการพิจารณาเข้าร่วมสัมมนาในงานที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครคุมประพฤติที่ปฏิบัติงานได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกและเสนอชื่อเพื่อเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติดีเด่นของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครคุมประพฤติที่ปฏิบัติงานดีเด่นของกระทรวงยุติธรรมที่มีผลงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับการพิจารณาคัดเลือก และเสนอชื่อเพื่อขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามระเบียบว่าด้วยการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และอาสาสมัครคุมประพฤติอาจได้รับสิทธิหรือประโยชน์อื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นสมควร

ทั้งนี้ ยังมีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบริหารองค์การอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2541 และ ข้อบังคับของสมาคมอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม บัญญัติรองรับไว้อีกส่วนหนึ่งด้วย

บทสรุป

การให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ข้อดีในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของเจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติดเองในการลงพื้นที่ ไม่ว่าจะป็นงานสืบเสาะหรือฟื้นฟู เพราะในบางพื้นที่ต้องยอมรับว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงเป็นอย่างมากในการลงพื้นที่ และทำให้ชาวบ้านเคลือบแคลงสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติด การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการตั้งต้งงานควบคุมสอดส่อง ทั้งในด้านการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ตามเงื่อนไขที่ความรู้ความสามารถของอาสาสมัครคุ้มครองประพฤติดจะกระทำไ้ภายใต้แนวทางที่สำนักงานคุ้มครองประพฤติดกำหนดซึ่งการดำเนินงานคุ้มครองประพฤติด เป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ เทคนิค ทักษะการทำงานแบบสหวิชาการ มีกฎ ระเบียบ รองรับการดำเนินและผลการดำเนินงานเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้หวนกลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้งในนามของยุติธรรมชุมชน ดังนั้น ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล โดยให้ผู้กระทำผิดได้แสดงถึงความรับผิดชอบ (Accountability) ในการกระทำของเขาและให้ความช่วยเหลือบรรเทาผลร้ายแก่เหยื่อและผู้เสียหายและชุมชนอีกครั้งในนามของยุติธรรมชุมชนซึ่งเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยมีพนักงานคุ้มครองประพฤติดคอยดูแล ภายใต้ความช่วยเหลือของชุมชนที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคมในงานสืบเสาะและพินิจ เป็นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิด

ส่วนงานควบคุมและสอดส่อง เป็นกระบวนการติดตาม ควบคุมสอดส่อง ดูแลให้คำแนะนำ และช่วยเหลือผู้กระทำผิด ภายใต้เงื่อนไขการคุ้มครองประพฤติด เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดปรับปรุงแก้ไขนิสัย ความประพฤติจนกระทั่งกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ รวมถึงการสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้งานกิจกรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการดูแลผู้ถูกคุ้มครองประพฤติดตามคำสั่งศาลให้ชดใช้สังคมและมีจิตสำนึกในการยอมรับว่าเมื่อได้กระทำผิดลงไปแล้ว ควรต้องชดใช้ความผิดให้แก่สังคมบ้าง โดยทางเจ้าพนักงานคุ้มครองประพฤติดร่วมกับอาสาสมัครคุ้มครองประพฤติดและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนใช้รูปแบบการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแบบกลุ่มโดยร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนและร่วมกันจัดโครงการการฟื้นฟู และร่วมกันติดตามประเมินผล โดยเจ้าพนักงานคุ้มครองประพฤติดจะเป็นที่เล็งส่วนการจัดการฟื้นฟูผู้กระทำผิดทั้งหมดจะดำเนินการโดยอาสาสมัครคุ้มครองประพฤติด เครือข่ายยุติธรรมชุมชนและหน่วยงานภาคี โดยในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมาตรการในการฟื้นฟูผู้กระทำผิดในลักษณะต่างๆ 3 ลักษณะ คือ การบำบัดทางจิตใจและพฤติกรรม การให้ความรู้พื้นฐานในการครองตนในสังคม และการฝึกทักษะวิชาชีพ

เพื่อให้เกิดการปรับปรุงนิสัยความประพฤติและไม่กระทำผิดซ้ำเป็นเป้าหมายสำคัญ ซึ่งการคุมประพฤติศาลมีเงื่อนไขในการรายงานตัว การทำงานบริการหรือทำงานสาธารณะต่างๆ โดยอาสาสมัครคุมประพฤติจะเป็นผู้จัดกิจกรรมเช่นเดียวกัน ในแต่ละคดีเจ้าพนักงานคุมประพฤติจะพิจารณาว่ากรณีใดมีปัญหาเรื่องอะไรก็จัดกิจกรรมเฉพาะที่นอกเหนือจากที่จัดโดยปกติทั่วไปให้ตามแต่ละบุคคล การฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนซึ่งมีการรายงานตัวนั้นจะอยู่ในความดูแลของชุมชนโดยมีอาสาสมัครคุมประพฤติและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเข้ามามีการจัดกิจกรรมในการบริการสังคมในชุมชนของตนเอง โดยอาสาสมัครคุมประพฤติจะเป็นผู้ประสานกับหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจ หน่วยงานทหาร วัด และมีสยิด เป็นต้น อันเป็นการประสานความร่วมมือของชุมชนให้มีความสัมพันธ์ด้วยอีกประการหนึ่ง

จังหวัดชายแดนภาคใต้ อັตลักษณ์ที่เด่นชัด คือการนับถือศาสนาที่โดยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งโดยหลักคำสอนทำให้วิถีชีวิตของคนมุสลิมมีความใกล้ชิดกันมากในชุมชนและระบบเครือญาติที่เป็นครอบครัวใหญ่ สังเกตได้จากการเดินทางไปเที่ยวหรือไปเยี่ยมญาติในวันสำคัญทางศาสนา เช่นวัน ฮารีรายอจะพากันเป็นกลุ่มใหญ่ 10 -20 ซึ่งจะเห็นว่าทุกชุมชนจะมีมัสยิดทุกชุมชนบางชุมชนมีมากกว่าหนึ่งแห่งประกอบกับมุสลิมต้องละหมาดอันเป็นการระลึกถึงพระเจ้าวันละห้าเวลา เห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับชุมชนและศาสนาอย่างใกล้ชิด ดังนั้น อาจนำอັตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดชายแดนภาคใต้จุดนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาจนำรูปแบบของบ้านกึ่งมาบูรณาการกับชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้ ซึ่งไม่ใช่เป็นแบบบ้านกึ่งวิถีแบบทางการ แต่อาจเป็นการฟื้นฟูโดยชุมชนแทน ทั้งการบำบัดทางจิตใจและพฤติกรรม ทั้งการให้ความรู้พื้นฐานในการครองตนในสังคมซึ่งอาจสะท้อนมาในรูปแบบการบริการสังคม ซึ่งที่ผ่านมาชุมชนมีรูปแบบในการฟื้นฟูผู้ถูกคุมประพฤติโดยอาสาสมัครคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก โดยอาสาสมัครคุมประพฤติส่วนใหญ่ก็จะเป็นคณะกรรมการในศูนย์ยุติธรรมชุมชน และการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็เป็นภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเห็นว่าสามารถจัดการภายในศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้เป็นแบบบ้านกึ่งวิถีได้ มีระบบการดูแล สอดส่องและติดตามผู้กระทำความผิดต่อหลังจากผู้ถูกคุมพันการจากคุมประพฤติ แต่ระเบียบในการเบิกจ่ายค่าพาหนะของอาสาสมัครคุมประพฤติ และเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเป็นเรื่องที่สนับสนุนให้การทำงานเกิดความคล่องตัว แต่ไม่ใช่เรื่องของรายได้ซึ่งถือว่ามีภาระเกินกว่าวิถีชีวิตของคนที่มีจิตอาสา เพราะฉะนั้นหลักการในการให้ค่าตอบแทนเพื่อจะชดเชยสิ่งที่เสียไปมากกว่าวิถีชีวิตปกติมีระเบียบค่าพาหนะซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยไม่เพียงพอ และค่าใช้จ่ายที่เป็นระเบียบปัจจุบันของอาสาสมัครคุมประพฤติที่ไม่ใช่รายได้ จึงควรทบทวนว่าค่าครองชีพที่สูงขึ้น ค่าน้ำมัน สิ่งของต่างๆ สูงขึ้นแต่ระเบียบยังไม่ได้การปรับปรุงแก้ไข

การติดตามหรือดูแลช่วยเหลือสร้างงานสร้างอาชีพที่เป็นแบบอย่างยั่งยืนไม่สามารถจัดการได้ เนื่องจากเป็นภาคชุมชนเองศักยภาพแต่ละระดับหนึ่งควรบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กรณีที่เป็นผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัย แรงงานจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ดังนั้น มาตรการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยเน้นในการตรวจรักษา สนับสนุนบุคลากรและอบรมให้ความรู้ด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในชุมชนควรมีระเบียบให้สามารถบูรณาการให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีส่วนร่วมดูแลช่วยเหลือ และในส่วนของเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพควรสามารถบูรณาการกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานแรงงานจังหวัด ส่วนในมาตรการดูแลช่วยเหลือสร้างงานอาชีพ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดทุกกลุ่ม การดูแลด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ที่จำเป็น เช่น การสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัย หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเข้ามารับช่วงต่อในด้านการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ด้านการศึกษาที่จำเป็นและเหมาะสมควรให้หน่วยงานศึกษาธิการในพื้นที่รับช่วงต่อ เพื่อเป็นการพัฒนาระบบงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน พัฒนาผู้ถูกคุมประพฤติให้มีทักษะ ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมต่อผู้พ้นโทษให้ยอมรับและเปิดโอกาสให้กลับคืนสู่สังคม ผู้ได้รับการพักการลงโทษและการลดวันต้องโทษจำคุก การตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การจัดให้มีการทำงานบริการสังคม การดำเนินการเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การให้การสงเคราะห์ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและมีการคุมประพฤติในชั้นก่อนพิจารณาคดีของศาล ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับการทำงานดังกล่าวของพนักงานคุมประพฤติให้ชัดเจนจนทำให้การติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดได้ไม่เต็มที่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และสันติวิธี โดยการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติของชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยเสนอแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ดังนี้

1. ควรกำหนดให้พนักงานคุมประพฤติอาจมอบหมายอาสาสมัครคุมประพฤติ หรืออาจทำ ความตกลงเพื่อมอบหมายหรือส่งต่อให้ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนหรือ องค์กรอื่นที่ให้ความร่วมมือก็ได้

2. ควรแก้ไขกฎหมายให้ศาล หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจมีคำสั่งให้ผู้ถูกคุมประพฤติทำงาน บริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ให้พนักงานคุมประพฤติจัดให้ผู้ถูกคุมประพฤติทำงานบริการ สังคมหรือสาธารณประโยชน์เป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม เว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นการจัดให้ผู้ถูกคุม ประพฤติทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์นั้นให้พนักงานคุมประพฤติพิจารณาจากฐาน ความผิด พฤติกรรมความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด และเงื่อนไขการคุมประพฤติ โดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย ความรู้ และความสามารถ ของผู้ถูกคุมประพฤติ สถิติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ความรู้ และความสามารถของผู้ ถูกคุมประพฤติ ทั้งนี้งานที่จัดให้ทำจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

3. การคุมประพฤติเป็นกลุ่มในชุมชน ควรมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมด้วยติดต่อกันไม่น้อย กว่าสองวัน

4. เครือข่ายยุติธรรมชุมชนและหน่วยงานภาคีการฟื้นฟูผู้กระทำผิดยังไม่มีกฎหมายรองรับ จึงจำเป็นต้องบัญญัติพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชนรองรับอำนาจหน้าที่ของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และหน่วยงานภาคีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมใน การฟื้นฟูผู้กระทำผิด

รายการอ้างอิง

- กรมคุมประพฤติ. (2555). *รายงานการประชุมเจรจานานาชาติแห่งยุโรปว่าด้วยความยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ ครั้งที่ 7*. ณ กรุงเฮลซิงกิ สาธารณรัฐฟินแลนด์ ระหว่างวันที่ 14- 16 มิถุนายน 2555. เอกสารอัดสำเนา.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2545). *ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จิตติ ติงศภักดิ์. (2536). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนัก อบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา.ด่วนอัปเดตเลาะซ์ สุหลงก. (14 มกราคม 2559). สัมภาษณ์.
- ธีระศักดิ์ อินทร์ตน. พนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสงขลา สาขานาทวี. (11 มกราคม 2559). สัมภาษณ์.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2541). การปฏิรูประบบการลงโทษ แนวทางสหวิทยาการโดยเน้นทางด้าน อาชญวิทยา. *บทบัณฑิตย*, 54(4), 11.

- กรกฎ ทองชะโชค/เอกราช สุวรรณรัตน์/อภิวัฒน์ สมานธิ
ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิชย์
จำกัด.
- ผจงจิตต์ อธิฉนันทะ. (2525). *สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมาแอ โมง. ประธานคณะกรรมการอาสาสมัครคุมประพฤติอำเภอสะบ้าย้อย. (14 กรกฎาคม
2559). สัมภาษณ์.
- สุชาติ อินทร. พนักงานคุมประพฤติชำนาญการ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสงขลา สาขานาทวี.
(11 มกราคม 2559). สัมภาษณ์.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2556). *ทฤษฎีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- อำไพ ชนะชัย. พนักงานคุมประพฤติชำนาญการพิเศษ, วิชาการแทนผู้อำนวยการคุมประพฤติ
จังหวัดปัตตานี. (24 กรกฎาคม 2559). สัมภาษณ์.
- Allen, H.E., & Simonsen, C. E. (1978). *Correction in America: An Introduction* (2nd
Edition). California: Glencoe Publishing Co., Inc., 1978
- Vago, S. (2000). *Law & Society* (6th Edition). New Jersey: Prentice Hall.